

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені
Михайла Бойчука

Факультет декоративно-прикладного мистецтва

(назва факультету)

Кафедра мистецтвознавства і мистецької освіти

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної діяльності

І.В. Петрова

(підпис) (ініціали, прізвище)

2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 4.1. ІКОНОЛОГІЯ ТА СЕМАНТИКА МИСТЕЦТВА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

(перший (бакалаврський)/другий (магістерський))

галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

(шифр і назва)

освітня програма Образотворче мистецтво та реставрація

(назва)

спеціальність В4 « Образотворче мистецтво та реставрація »

(шифр і назва)

тип дисципліни вибіркова

(обов'язкова/за вибором)

мова викладання українська

(українська/англійська)

ПОГОДЖЕНО

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми (для акредитованих ОПП та акредитованих спеціальностей)

АБО

Керівник проєктної групи (для ліцензованих ОПП та ОПП, набір на які здійснюється вперше)

Інна ПЕТРОВА

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти (назва кафедри)

26.08.2025 № 1

Завідувач кафедри

(підпис, ініціали, прізвище)

2025–2026 – Київ

Робоча програма навчальної дисципліни «Іконологія та семантика мистецтва» для здобувачів вищої освіти за третім освітнім ступенем (освітньо-науковим рівнем «Доктор філософії») за спеціальністю В4«Образотворче мистецтво та реставрація» КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2025. 13 с.

Розробник(и): Сосік Ольга Даніїлівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти КДАДПМД ім. М. Бойчука

Робочу програму перевірено

Декан факультету

(підпис)

Дяченко А. В.

(ініціали, прізвище)

27.11 .2025

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні науково-методичної ради факультету декоративно-прикладного мистецтва
(назва факультету)

Протокол засідання НМР факультету 27.11.2025 № 4

Голова НМР факультету

(підпис)

Костюкова В. М.

(ініціали, прізвище)

©Сосік О.Д., 2025 рік

© КДАДПМД ім. М. Бойчука, 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів - 4	Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»	Вибіркова
Модулів – 1	Спеціальність: В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		Семестр
Електронна адреса https://kdidpamid.edu.ua/academy/robochi-programy-navchalnyh-dyscyplin-ta-inshi-navchalno-metodychni-materialy-kafedry-mystecztvoznavstva-i-mysteczkoyi-osvity/		
Загальна кількість годин – 120		4
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 8	Освітній ступінь (освітньо-науковий рівень): «Доктор філософії» (освітній рівень третій)	Лекції
		30 год.
		Практичні
		10
		Семінарські
		-
		Самостійна робота
		80 год.
		Вид контролю: поточний підсумковий
		Форма контролю: диф. залік

2. Мета та заплановані результати навчання

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Іконологія та семантика мистецтва» полягає у поглибленні теоретичних і методологічних знань аспірантів щодо аналізу художнього образу, розвитку вміння інтерпретувати іконографічні та іконологічні структури візуального мистецтва різних історичних епох, досягненні семантики символів, алегорій і культурних кодів, а також формуванні навичок застосування сучасних міждисциплінарних підходів до прочитання образотворчих творів як носіїв історичних, культурних, філософських і соціальних смислів.

2.2. Заплановані результати навчання модуля навчальної дисципліни

Внаслідок вивчення модуля навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі компетентності:

загальні:

ЗК 01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

спеціальні (фахові, предметні):

СК 03. Здатність здійснювати експертизу, атрибуцію та реставрацію творів мистецтва на наукових засадах.

програмні результати навчання

РН 07. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з історії розвитку українського і світового образотворчого та декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва і дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів.

3. Передумови вивчення дисципліни

№ з/п	Попередні навчальні дисципліни
1.	Мистецтвознавство в науковій системі гуманітаристики
2.	Методика та методологія науково-дослідної роботи в галузі культури і мистецтва

4. Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі **результати навчання:**

знати:

- методи аналізу художнього образу (формальний, іконографічний, іконологічний);
- структуру і символіку релігійних та світських образів у західному та українському мистецтві;
- ключові біблійні, міфологічні та алегоричні сюжети, їх інтерпретації в історії мистецтва;
- значення символів, кольорів, жестів, предметів і композиційних прийомів у творах мистецтва;
- особливості іконографічних традицій різних епох і регіонів (античність, Середньовіччя, Відродження, бароко, модерн, сучасність).

вміти:

- проводити іконографічний та іконологічний аналіз художніх творів;
- розпізнавати сюжети та атрибути у творах живопису, графіки, скульптури та іконопису;
- інтерпретувати глибинний зміст та культурні коди художніх образів;
- зіставляти образотворчі символи різних епох та культур;
- застосовувати отримані знання для аналізу мистецьких творів у науковій, освітній або кураторській діяльності;
- формулювати аргументовані висновки щодо семантики та культурного контексту зображень.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва модулів і тем	Кількість годин			
	усього	лек	практ	срс
Тема 1. Основні підходи до аналізу художнього образу.	10	2		8
Тема 2. Іконографія християнського мистецтва.	14	4	2	8
Тема 3. Міфологічна іконографія античності в європейському мистецтві.	14	4	2	8
Тема 4. Алегорія та персоніфікація в образотворчому мистецтві.	10	2		8
Тема 5. Символіка предметів, кольорів і жестів в живописі.	12	2	2	8
Тема 6. Іконологія доби Відродження.	11	4		8

Тема 7. Іконологія бароко.	12	4		8
Тема 8. Світська іконологія (портрет, пейзаж, натюрморт)	12	4		8
Тема 9. Іконологія образотворчого мистецтва XIX ст.	12	2	2	8
Тема 10. Інтерпретація образу у XX–XXI століттях.	12	2	2	8
Усього годин	120	30	10	80

Загальний обсяг – **120 год.**, в тому числі:

Лекції **30 год.**

Практичних – **10 год.**

Самостійна робота – **80 год**

5.2. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми, її анотація	Кількість годин
		ДФН
1	Тема 1. Основні підходи до аналізу художнього образу. Ключова методологія аналізу художнього образу: формальний аналіз, іконографію та іконологію (А. Варбург, Е. Панофський), семіотику (Р. Барт), феноменологію та герменевтику. Трирівнева модель інтерпретації за Панофським (опис – іконографія – іконологія) та її критика й розвиток у працях Гомбріха, Бельтінга, Мітчелла. Поняття візуальної риторики та «повороту до зображення» (pictorial turn) як основи сучасних студій візуальної культури. [1], [2], [11], [12].	2
2.	Тема 2. Іконографія християнського мистецтва. Становлення християнської іконографії від ранньохристиянського мистецтва до бароко. Основні образи Христа, Богородиці, святих, ангельських чинів, сюжети Страстей, Воскресіння, Страшного суду, а також розвиток типологій (Deesis, Оранта, Pantokrator тощо). Зв'язок іконографії з літургією, догматикою та культом образів, а також відмінностям між західною й східною традиціями. [5],[6],[7]	4
3.	Тема 3. Міфологічна іконографія античності в європейському мистецтві. Аналіз рецепції античної міфології в європейському мистецтві від Ренесансу до модернізму: боги й герої Олімпу,	4

	сюжети «Метаморфоз» Овідія, алегоричні та моральні прочитання міфів. Зміни семантики античних образів залежно від історичного контексту (гуманізм, придворна культура бароко, неокласицизм, символізм). Порівняльний аналіз античних джерел, ренесансних трактатів та сучасних підходів до тлумачення міфу в мистецтві. [2],[3],[7]	
4.	Тема 4. Алегорія та персоніфікація в образотворчому мистецтві. Алегоричні образи у живописі, графіці, скульптурі та монументально-декоративному мистецтві. Зміна ставлення до алегорії в добу модернізму та постмодернізму. [1],[3],[7],[8]	2
5.	Тема 5. Символіка предметів, кольорів і жестів в живописі. Аналіз, як окремі предмети, кольори, пози й жести фігур формують приховані рівні змісту картини: від середньовічної та ренесансної емблематики до символізму й сучасного мистецтва. Різниця між «традиційною» символікою та індивідуальним авторським кодуванням, проблема багатозначності й культурної варіативності символів. Окремо обговорюється символіка жесту в релігійному та світському портреті, історичному та батальному живописі. [7], [8]	2
6	Тема 6. Іконологія доби Відродження. Використання античних та християнських сюжетів для конструювання нових гуманістичних сенсів. Праці Варбурга, Панофського, Гомбріха про «повернення античних форм» та «ренесансний гуманізм», а також конкретні кейси (Боттічеллі, Леонардо, Рафаель, Мікеланджело). Взаємодія філософських ідей (неоплатонізм, стоїцизм) із іконологічними програмами придворних і республіканських замовлень. [2],[3],[11]	4
7	Тема 7. Іконологія бароко. Барокова культура як епоха надлишку образів, театральності та складних алегоричних програм. Вівтарі, фрески, плафонний живопис, придворні цикли та емблематика, в яких іконологія поєднується з політичною пропагандою, конфесійними стратегіями та репрезентацією влади. [1],[3],[7],[6]	4
8	Тема 8. Світська іконологія (портрет, пейзаж, натюрморт). Іконології у світських жанрах ранньомодерного мистецтва. Семантика портрета (репрезентація статусу, честі, ідентичності), пейзажу (образ світу, історичний чи ідеальний простір), натюрморту (vanitas, emblemata, статусні маркери). Відмінності між «поверхневим» жанровим прочитанням і глибинними символічними програмами, зокрема в	4

	голландському XVII ст. та європейському мистецтві Нового часу. [5],[7],[8]	
9	Тема 9. Іконологія образотворчого мистецтва XIX ст. Трансформація мови образу під впливом романтизму, реалізму, натуралізму, символізму, декадансу та національних шкіл. Розглядається зміщення акцентів від релігійної та міфологічної іконографії до історичних, жанрових, соціальних та психологічних сюжетів, формування «нових міфів» (нація, прогрес, революція). Символістські стратегії кінця століття, де образ стає полем суб'єктивних і езотеричних сенсів. [4],[3],[10]	2
10	Тема 10. Інтерпретація образу у XX–XXI століттях. Іконологія в умовах модернізму, авангарду, концептуалізму й цифрової культури. Критика класичної іконології (Мітчелл, Брехт, постструктуралізм), поняття «pictorial turn» та «visual culture studies», нові режими існування образу в мас-медіа, рекламі, кіно, соцмережах. Трансформація методів аналізу образу (від структурно-семіотичного до постколоніального, феміністичного, деколоніального та візуально-антропологічного підходів) [4],[5]	2
Усього годин		30

5.3. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		ДФН
1.	Тема 2. Іконографія християнського мистецтва.	2
2.	Тема 3. Міфологічна іконографія античності в європейському мистецтві.	2
3.	Тема 5. Символіка предметів, кольорів і жестів в живописі.	2
4	Тема 9. Іконологія образотворчого мистецтва XIX ст.	2
5	Тема 10. Інтерпретація образу у XX–XXI століттях.	2
Усього годин		10

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Найменування робіт (теми)	Кількість годин	Вид контролю
1	Тема 1. Основні підходи до аналізу художнього образу.	8	поточний
2	Тема 2. Іконографія християнського мистецтва.	8	поточний
3	Тема 3. Міфологічна іконографія античності в європейському мистецтві.	8	поточний
4	Тема 4. Алегорія та персоніфікація в образотворчому мистецтві.	8	поточний
5	Тема 5. Символіка предметів, кольорів і жестів в живописі.	8	поточний
6	Тема 6. . Іконологія доби Відродження.	8	поточний
7	Тема 7. Іконологія бароко.	8	поточний
8	Тема 8. Світська іконологія (портрет, пейзаж, натюрморт)	8	поточний
9	Тема 9. Іконологія образотворчого мистецтва XIX ст.	8	поточний
10	Тема 10. Інтерпретація образу у XX–XXI століттях.	8	поточний
Усього годин		80	Диф.залік

6. Засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: ілюстрація, демонстрація, презентація.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, репродуктивно-варіативні, пошукові, творчі, проблемно-пошукові, інтегративні.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з ілюстративним матеріалом.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих

аналогій тощо).

- Добір додаткового теоретичного та ілюстративного матеріалу.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи діагностики:

методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування; реферативно-дослідницька курсова робота.

Методи творчо-пошукового контролю: творчо-пошукове тестування; аналіз варіативності пошукових ескізів; аналіз образно-емоційної складової проектної графіки.

методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

7 Форми поточного та підсумкового контролів

Форми контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Конспектування наукових джерел	20 x 2 = 40 балів	
Презентація	20 x 2 = 40 балів	
Творча робота	20 балів	
Всього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Практична робота оцінюється за критеріями:

- якість виконання навчально-практичних робіт (дотримання технологічної послідовності, охайність в роботі);
- продуктивність праці у процесі виконання практичних завдань;
- культура праці у процесі навчання;
- технологічна дисципліна;
- здатність і бажання вносити в процес навчання нове, оригінальне.

Самостійна робота оцінюється за критеріями:

- вміння студентів орієнтуватися в інформаційних потоках;
- працювати з ілюстративними та теоретичними джерелами;
- підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань;
- уміння самостійно обирати способи і засоби виконання роботи;
- здатність самостійно приймати раціональні рішення і нести за них відповідальність;
- якість і повнота виконаної роботи;
- здатність до раціоналізаторства і винахідництва;
- дотримання технологічного процесу при виконанні практичних завдань;
- здійснення ефективного самоконтролю і саморегулювання в навчальній діяльності.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів за 100-бальною шкалою	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконані завдання
Тема 2. Іконографія християнського мистецтва.	20
Тема 3. Міфологічна іконографія античності в європейському мистецтві.	20
Тема 5. Символіка предметів, кольорів і жестів в живописі.	20
Тема 9. Іконологія образотворчого мистецтва XIX ст.	20
Тема 10. Інтерпретація образу у XX–XXI століттях.	20
Разом за дисципліну	100

8.1 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Іконологія та семантика мистецтва» для здобувачів вищої освіти за третім освітнім ступенем (освітньо-науковим рівнем «Доктор філософії») за спеціальністю В4 «Образотворче мистецтво та реставрація» КДАДПМД ім. М. Бойчука. 2025. 13 с.

2. Слайди, презентації.

3. Проєктор.

4. Демонстраційний дидактичний матеріал.
5. Ілюстративний матеріал, альбоми, каталоги, відео про роботу професійних художників.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Panofsky E. Meaning in the Visual Arts. New York: Doubleday, 1955. URL: <https://archive.org/details/meaninginvisuala00pano/page/n3/mode/2up>
2. Panofsky E. *Studies In Iconology: Humanistic Themes In The Art Of The Renaissance*. New York: Harper & Row, 1962. URL: <https://archive.org/details/studiesiniconolo00pano>
3. Gombrich E. H. Symbolic Images: Studies in the Art of the Renaissance. London: Phaidon, 1972. URL: https://archive.org/details/symbolicimages0000gomb?utm_source=chatgpt.com
4. Mitchell W. J. T. Iconology: Image, Text, Ideology. Chicago: University of Chicago Press, 1986. URL: https://monoskop.org/images/9/90/Mitchell_WJT_Iconology_Image_Text_Ideology.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. Belting H. Likeness and Presence: A History of the Image before the Era of Art. Chicago: University of Chicago Press, 1994. URL: https://archive.org/details/likenesspresence0000belt/page/n3/mode/2up?utm_source=chatgpt.com
6. Оляніна С. Український іконостас XVII–XVIII ст.: семантика пластичного образу : дис... докт. наук : 17.00.05 / Львівська національна академія мистецтв. Київ, 2020. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Olianina_Svitlana/Ukrainskyi_ikonostas_XVII_XVIII_st_semantyka_plastychnoho_obrazu.pdf?utm_source=chatgpt.com
7. Hall, J. Dictionary of Subjects and Symbols in Art. Routledge, 2018. URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780429962509_A37409321/preview-9780429962509_A37409321.pdf?utm_source=chatgpt.com

8. Chevalier, J., & Gheerbrant, A. The Penguin Dictionary of Symbols. URL:
<https://archive.org/details/dictionaryofsymb0000chev>
9. Belting, H. Likeness and Presence. Chicago : University of Chicago Press, 1994. URL:
https://archive.org/details/likenesspresence0000belt/page/n7/mode/2up?utm_source=chatgpt.com
10. Сосік О. Європейські парадигми мистецтва декадансу та символізму в тиорчості Вільгельма Котарбінськго : дис... канд. наук : 26.00.01 / НАКККиМ, Київ, 2021 URL:
https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3995/Avtoreferat_Sosik%20O.D.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Кива Н. І. Атлас образів mnemosyne Абі Варбурга: в напрямі візуальної історії мистецтва. *Наукові записки НаУКМА*, 2008. Т. 75 : Теорія та історія культури. С. 62-70.
12. Barthes R. The Death of the Author. *Aspen*, 1967, № 5–6. URL:
<https://www.ubu.com/aspen/aspen5and6/threeEssays.html#barthes>

Л И С Т
узгодження робочої навчальної програми
з дисципліни Іконологія та семантика мистецтва
 (назва навчальної дисципліни)

складеної відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів
 філософії за напрямом/спеціальністю В4 Образотворче мистецтво та реставрація

розробленої
 доцентом кафедри ММО Сосік О. Д.

	Прізвище, ім'я, по батькові завідувача	Підпис	Дата та № протоколу засідання кафедри
Кафедра, за якою закріплена дисципліна – <u>Мистецтвознавства і мистецької освіти</u> (назва кафедри)			Протокол №1 від 26.08.2025
Випускова кафедра – <u>Мистецтвознавства і мистецької освіти</u> (назва кафедри)			Протокол №1 від 26.08.2025

13. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

№ з/п	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата та номер протоколу засідання кафедри	Примітки